

Rámec spoločenstva pre štátnu pomoc vo forme náhrady za služby vo verejnom záujme

(2005/C 297/04)

1. ÚČEL A ROZSAH PÔSOBNOSTI

1. Z judikatúry Súdneho dvora je zrejmé⁽¹⁾, že náhrada za služby vo verejnom záujme nepredstavuje štátnu pomoc v zmysle článku 87 ods. 1 Zmluvy o ES, ak spĺňa určité podmienky. Ak však náhrada za služby vo verejnom záujme nespĺňa tieto podmienky a ak sú splnené všeobecné kritériá uplatňovania článku 87 ods. 1, táto náhrada predstavuje štátnu pomoc.

2. Rozhodnutie Komisie 2005/842/ES zo dňa 28. novembra 2005 (o uplatňovaní článku 86 ods. 2 Zmluvy o ES na štátnu pomoc vo forme náhrady za služby vo verejnom záujme udeľovanej niektorým podnikom povereným poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu)⁽²⁾ stanovuje podmienky, za ktorých niektoré druhy náhrady za služby vo verejnom záujme predstavujú štátnu pomoc zlučiteľnú s článkom 86 ods. 2 Zmluvy o ES a oslobodzuje od predchádzajúcej požiadavky na oznamovanie náhrad, ktoré splňajú tieto podmienky. Náhrada za služby vo verejnom záujme, ktorá predstavuje štátnu pomoc a nespadá do pôsobnosti rozhodnutia 2005/842/ES (o uplatňovaní článku 86 ods. 2 Zmluvy o ES na štátnu pomoc vo forme náhrady za služby vo verejnom záujme udeľovanej niektorým podnikom povereným poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu), bude naďalej podliehať predchádzajúcej požiadavke na oznamovanie. Účelom tohto rámca je objasniť podmienky, za ktorých túto štátnu pomoc možno pokladať za zlučiteľnú so spoločným trhom podľa článku 86 ods. 2.

3. Tento rámec je uplatniteľný na náhradu za služby vo verejnom záujme poskytnutú podnikom v súvislosti s činnosťami podľa pravidiel Zmluvy o ES s výnimkou sektora dopravy a sektora verejnoprávneho vysielania, na ktoré sa vzťahuje oznámenie Komisie o uplatňovaní pravidiel štátnej pomoci na verejnoprávne vysielanie⁽³⁾.

4. Ustanovenia tohto rámca sa uplatňujú bez toho, aby boli dotknuté prísnejšie osobitné ustanovenia týkajúce sa záväzkov súvisiacich so službami vo verejnom záujme, ktoré sú obsiahnuté v sektorových právnych predpisoch a opatreniach Spoločenstva.

5. Tento rámec sa uplatňuje bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia Spoločenstva, ktoré platia v oblasti verejného obstarávania a hospodárskej súťaže (najmä články 81 a 82 Zmluvy o ES).

2. PODMIENKY UPRAVUJÚCE ZLUČITEĽNOSŤ NÁHRADY ZA SLUŽBY VO VEREJNOM ZÁJUME, KTORÁ PREDSTAVUJE ŠTÁTNU POMOC**2.1. Všeobecné ustanovenia**

6. Súdny dvor v rozsudku vo veci *Altmark* stanovil podmienky, za ktorých náhrada za služby vo verejnom záujme nepredstavuje štátnu pomoc nasledovne:

„[...] Po prvé, prijímajúci podnik musí skutočne plniť záväzky súvisiace so službami vo verejnom záujme a tieto záväzky musia byť jasne definované. [...]

[...] Po druhé, parametre, na základe ktorých sa náhrada vypočíta musia byť stanovené vopred objektívnym a transparentným spôsobom, aby touto náhradou nebola poskytnutá ekonomická výhoda, ktorá by mohla zvýhodniť prijímajúci podnik pred konkurenčnými podnikmi. [...] Platba náhrady zo strany členského štátu za straty vzniknuté podniku bez použitia vopred stanovených parametrov takejto náhrady predstavuje finančné opatrenie, na ktoré sa vzťahuje pojem štátna pomoc v zmysle článku 87 ods. 1 zmluvy, ak sa dodatočne preukáže, že poskytovanie niektorých služieb v spojení s plnením záväzkov súvisiacich so službami vo verejnom záujme nebolo ekonomicky uskutočniteľné.

[...] Po tretie, náhrada nemôže prekročiť hodnotu nevyhnutnú na pokrytie nákladov vzniknutých pri plnení záväzkov súvisiacich so službami vo verejnom záujme, so zohľadnením relevantných príjmov a primeraného zisku. [...]

[...] Po štvrté, ak podnik, ktorý má plniť záväzky súvisiace so službami vo verejnom záujme, neboli v konkrétnom prípade vybraný podľa postupu verejného obstarávania, ktorý by umožnil výber súťažiacemu schopnému poskytovať tieto služby pre verejnosť za najnižšiu cenu, výška potrebnej náhrady sa musí stanoviť na základe analýzy nákladov, ktoré by vznikli priemernému podniku, dobre fungujúcemu a adekvátne vybavenému dopravnými prostriedkami tak, aby bol schopný plniť potrebné požiadavky na služby vo verejnom záujme, pri plnení týchto záväzkov so zohľadnením relevantných príjmov a primeraného zisku z plnenia záväzkov.“

⁽¹⁾ Rozsudky vo veci C-280/00 *Altmark Trans GmbH a Regierungspräsidium Magdeburg/Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* („*Altmark*“) [2003] Zb. s. I-7747 a v spojených veciach C-34/01 až C-38/01 *Enirisorse SpA/Ministero delle Finanze* [2003] Zb. s. I-14243.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 312, 29.11.2005, s. 67.

⁽³⁾ Ú. v. ES C 320, 15.11.2001, s. 5.

7. Ak sú tieto štyri kritériá splnené, náhrada za služby vo verejnom záujme nepredstavuje štátnu pomoc a články 87 a 88 zmluvy sa neuplatňujú. Ak členské štáty neplnia tieto kritériá a ak sú splnené všeobecné kritériá na uplatňovanie článku 87 ods. 1 Zmluvy o ES, náhrada za služby vo verejnom záujme predstavuje štátnu pomoc.

8. Komisia sa domnieva, že v súčasnom štádiu vývoja spoločného trhu možno takúto štátnu pomoc vyhlásiť za zlučiteľnú so zmluvou podľa článku 86 ods. 2 Zmluvy o ES, ak je potrebná na poskytovanie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a neovplyvňuje vývoj obchodu do takej miery, ktorá by bola v rozpore so záujmami Spoločenstva. Aby bola takáto rovnováha dosiahnutá, mali by byť splnené nasledovné podmienky.

2.2. Skutočná služba všeobecného hospodárskeho záujmu v zmysle článku 86 Zmluvy o ES

9. Z judikatúry Súdneho dvora je zrejmé, že s výnimkou sektorov, v ktorých existujú pravidlá Spoločenstva upravujúce túto problematiku, majú členské štáty široký priestor na voľnú úvahu o povahe služieb, ktoré by sa mohli klasifikovať ako služby všeobecného hospodárskeho záujmu. Úlohou Komisie je teda zabezpečiť, aby sa tento priestor na voľnú úvahu uplatňoval bez zjavnej chyby pokiaľ ide o definíciu služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

10. Z článku 86 ods. 2 vyplýva, že podniky⁽¹⁾ poverené poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu sú podnikmi poverenými „zvláštnou úlohou“. Od členských štátov sa vyžadujú rozsiahle konzultácie pri definovaní záväzkov súvisiacich so službami vo verejnom záujme a posudzovaní, či príslušné podniky tieto záväzky plnia, s osobitným dôrazom na užívateľov.

2.3 Potreba nástroja špecifikujúceho záväzky súvisiace so službami vo verejnom záujme a metódy výpočtu náhrady

11. Pojem služba všeobecného hospodárskeho záujmu v zmysle článku 86 zmluvy znamená, že predmetné podniky boli štátom poverené vykonávať špeciálnu úlohu⁽²⁾. Za stanovenie rámca kritérií a podmienok poskytovania služieb, bez ohľadu na právny štatút poskytovateľa a či sa služba poskytuje na základe slobodnej hospodárskej súťaže, zostávajú vždy zodpovedné orgány verejnej moci s výnimkou sektorov, v ktorých existujú pravidlá Spoločenstva upravujúce túto problematiku. Pridelenie verejnoprávných služieb

⁽¹⁾ Pod pojmom podnik sa rozumie subjekt zapojený do hospodárskej činnosti bez ohľadu na právny štatút subjektu a spôsob, akým je financovaný. Pod pojmom verejnoprávny podnik sa rozumie všetky podniky, na ktoré môžu mať orgány verejnej moci, a to priamo alebo nepriamo, dominantný vplyv prostredníctvom ich vlastníctva, finančnej účasti alebo predpisov, ktorými sa riadia, ako je to definované v článku 2 ods. 1 písm. b) smernice Komisie 80/723/EHS z 25. júna 1980 o transparentnosti finančných vzťahov medzi členskými štátmi a verejnoprávnymi podnikmi a finančnej transparentnosti určitých podnikov (Ú. v. ES L 195, 29.7.1980, s. 35. Smernica naposledy zmenená a doplnená smernicou 2000/52/ES, Ú. v. ES L 193, 29.7.2000, s. 75).

⁽²⁾ Pozri najmä rozsudok vo veci C-127/73 BRT/SABAM [1974] Zb. s. 313.

je teda potrebné na definovanie povinností predmetných podnikov a štátu. Pojem „štát“ sa vzťahuje na ústredné, regionálne a miestne orgány.

12. Zodpovednosťou za poskytovanie služby všeobecného hospodárskeho záujmu musí byť poverený príslušný podnik jedným alebo viacerými úradnými aktmi, ktorých formu môže upraviť každý členský štát. Akt alebo séria aktov musia špecifikovať najmä:

a) presnú povahu a trvanie záväzkov súvisiacich so službami vo verejnom záujme;

b) príslušné podniky a územie;

c) povahu akýchkoľvek výhradných alebo osobitných práv udelených podniku;

d) parametre na výpočet, kontrolu a prehodnocovanie náhrady;

e) opatrenia na vyvarovanie sa akejkoľvek nadmernej náhrade a na jej vrátenie.

13. Od členských štátov sa vyžadujú rozsiahle konzultácie pri definovaní záväzkov súvisiacich so službami vo verejnom záujme a posudzovaní, či príslušné podniky tieto záväzky plnia, s osobitným dôrazom na užívateľov.

2.4. Výška náhrady

14. **Výška náhrady** nesmie byť vyššia než je nevyhnutné na pokrytie nákladov vzniknutých pri plnení záväzkov súvisiacich so službami vo verejnom záujme, so zohľadnením relevantných príjmov a primeraného zisku z plnenia týchto záväzkov. Výška náhrady obsahuje všetky výhody udelené štátom alebo prostredníctvom štátnych prostriedkov v akejkoľvek forme. Primeraný zisk môže zahŕňať všetky alebo niektoré prírastky produktivity dosiahnuté príslušnými podnikmi počas dohodnutého obmedzeného obdobia bez zníženia úrovne kvality služieb, ktorých poskytovaním poveril príslušný podnik štát.

15. V každom prípade sa musí náhrada skutočne použiť na prevádzku príslušnej služby všeobecného hospodárskeho záujmu. Náhrada za služby vo verejnom záujme poskytnutá na prevádzku služby všeobecného hospodárskeho záujmu, ale v skutočnosti použitá na prevádzku na iných trhoch, nie je opodstatnená a v dôsledku toho predstavuje nezlučiteľnú štátnu pomoc. Podnik dostávajúci náhradu za služby vo verejnom záujme si však môže ponechať svoj primeraný zisk.

16. **Náklady, ktoré sa majú zohľadniť**, zahŕňajú všetky náklady spojené s poskytovaním služby všeobecného hospodárskeho záujmu. Ak sú aktivity príslušného podniku obmedzené na služby všeobecného hospodárskeho záujmu, možno zohľadniť všetky jeho náklady. Ak podnik vykonáva aj činnosti nespádajúce do rozsahu služby všeobecného hospodárskeho záujmu, možno zohľadniť len náklady súvisiace so službou všeobecného hospodárskeho záujmu. Náklady pridelené na služby všeobecného hospodárskeho záujmu môžu pokrývať všetky variabilné náklady vzniknuté z poskytovania služby všeobecného hospodárskeho záujmu, primeraný príspevok na spoločné fixné náklady pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu, ako aj ostatné činnosti a adekvátnu návratnosť vlastného kapitálu prideleného na služby všeobecného hospodárskeho záujmu⁽¹⁾. Náklady spojené s investíciami týkajúcimi sa predovšetkým infraštruktúry možno brať do úvahy vtedy, keď sú potrebné na prevádzku služby všeobecného hospodárskeho záujmu. Náklady spojené s akýmkoľvek činnosťami mimo rozsahu služby všeobecného hospodárskeho záujmu musia zahŕňať všetky variabilné náklady, primeraný príspevok na spoločné fixné náklady a adekvátnu návratnosť kapitálu. Tieto náklady nemožno za žiadnych okolností prísúdiť službám všeobecného hospodárskeho záujmu. Výpočet nákladov musí spĺňať kritériá, ktoré boli predtým definované a musí byť založený na všeobecne prijatých princípoch účtovania nákladov, o ktorých musí byť Komisia informovaná v kontexte oznámenia podľa článku 88 ods. 3 Zmluvy o ES.

17. **Výnos, ktorý sa má zohľadniť**, musí zahŕňať aspoň celý výnos zo služby všeobecného hospodárskeho záujmu. Ak je príslušný podnik držiteľom osobitných alebo výhradných práv spojených s inou službou všeobecného hospodárskeho záujmu, ktorá vytvára zisk nad rámec primeraného zisku alebo profituje z iných výhod udelených štátom, musia sa zohľadniť bez ohľadu na ich klasifikáciu na účely článku 87 Zmluvy o ES a pripočítať k zisku. Členský štát sa môže rozhodnúť, že aj zisky dosiahnuté z iných činností, ktoré nespádajú do rozsahu služby všeobecného hospodárskeho záujmu musia byť celkovo alebo čiastočne pridelené na financovanie služby všeobecného hospodárskeho záujmu.

18. **„Primeraný zisk“** by mal znamenať mieru návratnosti vlastného kapitálu, ktorá zohľadňuje riziko alebo neprítomnosť rizika v podniku z dôvodu zásahu členského štátu, najmä ak mu udelil výhradné alebo osobitné práva. Táto miera normálne neprekračuje priemernú mieru v danom sektore za posledné roky. V sektoroch, v ktorých nie je žiaden podnik porovnateľný s podnikom povereným poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, môže byť uskutočnené porovnanie s podnikmi nachádzajúcimi sa v ostatných členských štátoch alebo prípadne v iných sektoroch za predpokladu, že je zohľad-

nený osobitný charakter každého sektora. Pri kalkulovaní primeraného zisku môžu členské štáty zaviesť stimulujúce kritériá týkajúce sa najmä kvality poskytovanej služby a prírastkov produktívnej účinnosti.

19. Keď spoločnosť vykonáva činnosti spadajúce do rozsahu i mimo rozsahu služby všeobecného hospodárskeho záujmu, interné účty musia vykazovať samostatne náklady a príjmy spojené so službou všeobecného hospodárskeho záujmu a tie, ktoré súvisia s ostatnými službami, ako aj parametre na pridelovanie nákladov a výnosov. Keď je podnik poverený poskytovaním niekoľkých služieb všeobecného hospodárskeho záujmu buď preto, lebo orgán pridelujúci službu všeobecného hospodárskeho záujmu je iný, alebo povaha služby všeobecného hospodárskeho záujmu je iná, interné účty podniku musia na úrovni každej služby všeobecného hospodárskeho záujmu zabezpečovať, aby nedošlo k nadmernej náhrade. Týmto princípmi nie sú dotknuté ustanovenia smernice Komisie 80/723/EHS v prípadoch, v ktorých sa táto smernica uplatňuje.

3. NADMERNÁ NÁHRADA

20. Členský štát musí pravidelne kontrolovať alebo zabezpečiť vykonávanie pravidelných kontrol s cieľom zamedzenia nadmernej náhrady. Keďže na poskytovanie služby všeobecného hospodárskeho záujmu nie je potrebná nadmerná náhrada, predstavuje nezlučiteľnú štátnu pomoc, ktorú treba vrátiť štátu, a parametre na výpočet náhrady sa musia pre budúcnosť aktualizovať.

21. Ak výška nadmernej náhrady nepresahuje 10 % výšky ročnej náhrady, takúto nadmernú náhradu možno preniesť do ďalšieho roka. Niektoré služby všeobecného hospodárskeho záujmu môžu mať náklady, ktoré sa každý rok výrazne menia, najmä pokiaľ ide o konkrétne investície. V týchto prípadoch sa môže v niektorých rokoch ukázať, že na poskytovanie služby všeobecného hospodárskeho záujmu je výnimočne potrebná o 10 % vyššia náhrada. Konkrétna situácia, ktorá môže odôvodniť o 10 % vyššiu náhradu, by sa mala vysvetliť v oznámení Komisii. Situácia by sa však mala prehodnocovať v intervaloch stanovených na základe situácie v každom sektore, ktoré by v žiadnom prípade nemali byť dlhšie ako štyri roky. Všetka nadmerná náhrada zistená na konci tohto obdobia by sa mala vrátiť.

22. Akákoľvek nadmerná náhrada môže byť použitá na financovanie inej služby všeobecného hospodárskeho záujmu poskytovanej tým istým podnikom, ale tento prevod musí byť vykázaný v účtoch podniku a vykonaný v súlade s pravidlami a princípmi stanovenými v tomto rámci, a to najmä v súvislosti s predchádzajúcim oznámením. Členské štáty musia zabezpečiť, aby tieto prevody podliehali riadnej kontrole. Uplatňujú sa pravidlá transparentnosti stanovené v smernici 80/723/EHS.

⁽¹⁾ Pozri spojené veci C-83/01P, C-93/01P a C-94/01P *Chronopost SA* [2003] Zb. s. I-6993.

23. Suma nadmernej náhrady nemôže zostať k dispozícii podniku, lebo by sa hodnotila ako pomoc zlučiteľná so zmluvou (napr. environmentálna pomoc, pomoc na zamestnanosť a pomoc pre malé a stredné podniky). Ak chce členský štát takúto pomoc poskytnúť, mal by dodržať postup predchádzajúceho oznámenia stanovený v článku 88 ods. 3 Zmluvy o ES. Pomoc možno vyplatiť len vtedy, ak ju povolí Komisia. Ak je táto pomoc zlučiteľná s nariadením o blokovej výnimke, musí spĺňať podmienky príslušného nariadenia o blokovej výnimke.

4. PODMIENKY A ZÁVÄZKY PRIPOJENÉ K ROZHODNUTIAM KOMISIE

24. Podľa článku 7 ods. 4 nariadenia Rady (ES) č. 659/1999 z 22. marca 1999, ktoré stanovuje podrobné pravidlá uplatňovania článku 93 Zmluvy o ES ⁽¹⁾, môže Komisia ku kladnému rozhodnutiu pripojiť podmienky, podľa ktorých možno pomoc pokladať za zlučiteľnú so spoločným trhom, a stanoviť záväzky, ktoré umožňujú monitorovať dodržiavanie rozhodnutia. Pokiaľ ide o služby všeobecného hospodárskeho záujmu môžu byť podmienky a záväzky potrebné najmä na to, aby sa zabezpečilo, že pomoc poskytnutá dotknutým podnikom nebude mať v skutočnosti za následok nadmernú náhradu. V tomto kontexte môžu byť potrebné pravidelné hlásenia alebo iné záväzky vyplývajúce z konkrétnej situácie každej služby všeobecného hospodárskeho záujmu.

5. UPLATŇOVANIE RÁMCA

25. Tento rámec sa uplatňuje v období šiestich rokov od jeho uverejnenia v *Úradnom vestníku Európskej únie*. Komisia

môže, po konzultácii s členskými štátmi, pred dátumom uplynutia účinnosti tento rámec zmeniť a doplniť z významných dôvodov spojených s vývojom spoločného trhu. Štyri roky po uverejnení tohto rámca Komisia vyhodnotí jeho vplyv na základe faktických informácií a výsledkov rozsiahlych konzultácií vedených Komisiou, a to najmä na základe údajov, ktoré poskytli členské štáty. Výsledky vyhodnotenia vplyvu sa sprístupnia Európskemu parlamentu, Výboru regiónov a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a členským štátom.

26. Komisia uplatní ustanovenia tohto rámca na všetky plány pomoci, ktoré sa jej oznámia a prijme rozhodnutie o týchto plánoch po uverejnení rámca v úradnom vestníku, aj ak boli oznámené pred týmto uverejnením. V prípade neoznámenej pomoci Komisia uplatní:

- a) ustanovenia tohto rámca, ak bola pomoc poskytnutá po uverejnení rámca v úradnom vestníku;
- b) ustanovenia platné v čase poskytnutia pomoci v ostatných súvisiacich prípadoch.

6. PRIMERANÉ OPATRENIA

27. Komisia ako primerané opatrenia na účely článku 88 ods. 1 Zmluvy o ES navrhuje, aby členské štáty uviedli svoje súčasné programy náhrady za služby vo verejnom záujme do súladu s týmto rámcom do 18 mesiacov od jeho uverejnenia v úradnom vestníku. Členské štáty by mali potvrdiť Komisii do jedného mesiaca po uverejnení rámca v úradnom vestníku, že súhlasia s návrhom primeraných opatrení. Ak Komisia nedostane odpoveď, bude to považovať za nesúhlas dotknutého členského štátu.

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 83, 27.3.1999, s. 1. Nariadenie zmenené a doplnené Aktom o prístupí 2003.